N°. 37. Donderdag 12 September 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het Onderwijs voor de Chineezen in Ned.-Indië.

Op het eerste hier te lande, juist twee jaar geleden, te 's-Gravenhage gehouden Koloniaal Onderwijs-Congres deed een stem zich hooren tegen speciaal Regeeringsonderwijs voor de Indo-Chineezen. Ze gaf aanleiding tot een scherpen aanval van Chineesche zijde en een beschuldiging van miskenning van de diensten, die in den loop der geschiedenis de Chineezen aan de Hollanders in Indië bewezen hebben. Ja, men ging zelfs in de erkenning dier verdiensten zoover, dat men beweerde, dat Coen het groote werk, de stichting van Batavia, niet tot stand zou hebben kunnen brengen, wanneer hij geen Chineezen naast zich had gehad. Miskenning of geringschatting van het Chineesche element had wel allerminst in de bedoeling gelegen. Maar het werd verkeerd geacht; ja op den duur als staatsgevaarlijk beschouwd te kunnen worden, dat wanneer de Chineezen zich al minder gaan gevoelen als rechtstreeksche onderdanen van de Ned.-Ind. regeering, maar meer en meer als trouw gebleven zonen van hun oorspronkelijk vaderland, dus eerder plaats nemen in de rij der vreemdelingen, dat in dat geval de regeering aan de eischen van die speciale categorie van vreemdelingen in onderscheiding van talrijke vreemdelingen van anderen oorsprong, die in Indië zich gevestigd hebben, zal toegeven in het bijzonder op het punt van onderwijs. Dit is de regeering gaan doen eerst met tegenzin en schoorvoetend, doch eindelijk onder den invloed van vertegenwoordigers van, of met rang bekleede personen uit China met groote liberaliteit door de oprichting van Hollandsch-Chineesche scholen, enz. Terwijl de onvoldoendheid van het onderwijs voor Inlanders, de grootere behoefte daaraan in toenemende mate gevoeld wordt, is de post op de begrooting voor het onderwijs der Chineezen stijgende. Een kweekschool voor Chineesche onderwijzers aan de Hollandsch-Chineesche scholen prijkt reeds op de begrooting. C. Lekkerkerker in de aanteekeningen der vereeniging „Moederland en Koloniën" op de begrooting voor 1918 zegt aldaar op blz. 94, dat die kweekschool verder wordt geoutilleerd. Het trok zijne aandacht, dat de bezoldiging van het personeel dier kweekschool en de toelagen voor de leerlingen hooger zijn gesteld, dan die voor de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers. Zoo kan men verder gaan. De Chineezen in Indië vragen steeds meer. Zij achten de oprichting van Hollandsch-Chineesche meisjesscholen van regeeringswege urgent. Zij dringen er op aan, dat de regeering zorg drage voor onderwijs in de Chineesche taal.

Er was een tijd, nog niet zoovele jaren geleden, dat de Chineezen door eigen initiatief en met door hen zelven bijeengebrachte middelen wilden voorzien in het onderwijs voor hunne zoons en dochters, voor zoover zij daarvoor geen gelegenheid vonden in de openbare Inlandsche of Europeesche volksscholen. Het was o. m. het streven van de Chineesche Schoolvereeniging Tiong Hwa Hwe Koan.

Merkwaardig is het nu op te merken hoe weinig Chineezen zelven voldaan zijn over de bevoorrechting boven andere vreemdelingen, die hun op het gebied van het onderwijs door de regeering in de laatste jaren is toegekend geworden. In het laatst verschenen nummer van het Tijdschrift der Chineezen in Nederland en Nederlandsch-Indië „Chung Hwa Hui Tsa Chi" is een artikel van Tan Ping Ie over de kweekschool voor Chineesche onderwijzers. De wensch der Chineezen zou geweest zijn gelijkstelling met de Europeanen. „Daarom wenschten zij niets liever dan de openstelling der Gouvernements-scholen ook voor hunne kinderen, waar deze tegelijk met de Eropeesche kinderen onderwijs zouden kunnen ontvangen." In de praktijk werd daarbij moeilijkheid ondervonden en „het wachten moede, sloegen zij zelf de handen ineen en richtten in 1900 te Batavia de Tiong Hwa Hwe Koan — de Chineesche Schoolvereeniging — op, die in 1901 haar eerste school te Batavia opende, om weldra overal elders haar scholen te doen verrijzen." „De Indische bureaucratie zag in het nationale karakter der beweging een gevaar voor haar macht en zocht daarom naar middelen om die beweging te onderdrukken." Aldus geraakte zij in 1908 tot de oprichting van afzonderlijke scholen voor Chineezen — de Hollandsch-Chineesche scholen. „Het feit, dat de Hollandsch-Chineesche scholen tot het Europeesch onderwijs worden gerekend, voorzien zijn van hetzelfde personeel en hetzelfde leerprogramma hebben als de Europeesche lagere scholen, deed velen aanvankelijk gelooven, dat de regeering met de oprichting daarvan een gewichtigen stap had gedaan tot het einddoel: samensmelting van het lager onderwijs." In die verwachting nu voelt de heer Tan Ping Ie zich teleurgesteld door de oprichting van de Kweekschool voor Chineesche Onderwijzers. „Want", zegt hij, „de regeering doet hiermede juist een stap in tegengestelde richting. zij werkt hiermede de splitsing van onderwijs van Europeanen en Chineezen in de hand" en verder: „Wij krijgen hierbij den indruk, dat de bedoeling der regeering is de beste leerkrachten — de Nederlandsche onderwijzers — aan het onderwijs voor Chineezen te onttrekken, om daarvoor in de plaats te stellen onderwijskrachten van mindere qualiteit, daarmede tevens bewerkende de afvoering van het onderwijs voor Chineezen van het terrein van het Europeesch onderwijs. Des te meer wordt men in die meening gesterkt, daar ter voorziening in het tekort aan onderwijzers een andere en betere weg kan worden bewandeld, die ons tevens een stap nader brengt tot de zoo gewenschte unificatie van het lager onderwijs. En deze weg is de oprichting van een Algemeene Indische Kweekschool."

Dat artikel, hetwelk tot de slotsom leidt: er moet zijn één openbare lagere school voor alle bevolkingsgroepen, verdient, naar het voorkomt, wel de bijzondere aandacht van hen, die met de regeling van het onderwijs in Indië belast zijn. Het billijkt de vraag, of de regeering met een afzonderlijk onderwijs voor de Chineezen wel op den goeden weg is, en of het niet de voorkeur verdient, dat het openbaar onderwijs zoo worde ingericht, dat de scholen zonder bijzondere moeilijkheid dan met den eisch van bekwaamheid om de lessen te volgen, dus voldoende Nederlandsch kunnende verstaan, welke kennis, zoo noodig, te verkrijgen op een voorbereidende school, toegankelijk zijn voor de kinderen van alle landaarden in N.-I. Wie met dat onderwijs niet tevreden is, meer verlangt, wier kinderen onbekwaam blijken, de lessen op die scholen te volgen, zullen op andere wijze door *bijzondere* krachten daarin hebben te voorzien.

Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden.

(Van onzen specialen verslaggever).

II.

De Dagorders.

Aan de orde komen nu de beide reeds vóór het congres aangekondigde dagorders, luidende:

a. Het I. V. v. St. spreekt de hoop uit, dat Nederlanders na den oorlog niet naar het buitenland zullen uitstroomen, alvorens zich te hebben overtuigd, dat Indonesië hun „uitkomst" niet behoeft.

b. Het I.V.v.St. spreekt de hoop uit, dat wanneer te eeniger tijd in Indonesië een voorbereidend hooger onderwijs, in het bijzonder voor Inlanders en Chineezen ingericht, tot stand mocht komen, de Universiteiten en Hoogescholen in Nederland bereid zullen worden bevonden zich aan te passen aan de behoeften van hen, die door dat onderwijs zullen worden gediplomeerd.

Mr. Jonkman, voorz., stelt voor, de eerste motie den volgenden dag te behandelen, omdat ze nauw samenhangt met het dan te bespreken onderwerp. De tweede motie daarentengen past geheel en al bij hetgeen over de toenadering tusschen O. en W. is gezegd. Na de dagorder te hebben toegelicht, geeft hij het woord aan den heer Goenawan Mangoenkoesoemo.

De heer G. M. oppert bezwaren tegen de motie; of liever: hij is het daarover met den voorzitter gansch òneens. Toch brengt hij dezen gaarne dank, omdat uit de dagorder diens genegenheid voor Indië duidelijk spreekt. De motie vindt spr. onlogisch: ten eerste, omdat als het voorbereidend hooger onderwijs er is, het hooger onderwijs er ook moet zijn. Ten tweede bestaat het gevaar, dat door de aanpassing van de Hollandsche universiteit het Indische hooger onderwijs verder in de toekomst wordt verschoven; dat is niet in overeenstemming met den geest van Indië. Spr. stelt namens de aanwezige Indonesiërs de volgende redactie voor:

Het congres van het I.V.v.St. acht een voorbereidend hooger onderwijs èn daarnaast aansluitend hooger onderwijs in Indië noodzakelijk en spreekt de hoop uit, dat vóór de totstandkoming daarvan de Nederlandsche Hoogescho-

len bereid zullen worden bevonden, rekening te houden met de behoeften van Indonesië. [1])

De heer H a n T i a u w T j o n g verklaart namens *Chung Hwa Hui*, dat zijn vereeniging zich geheel aansluit bij het voorstel van den heer Mangoenkoesoemo.

De heer D a h l a n A b d o e l l a h gaf namens de *Indische Vereeniging* dezelfde verklaring.

Dan krijgt de heer R. S a r e n g a t het woord, die te kennen geeft, dat de schaduwzijde van de instelling van hooger onderwijs voor Indië niet mag worden vergeten. Spr. meent, dat niet de geest van geheel Ned.-Indië naar hooger onderwijs verlangt. De vereeniging ,,Sarekat Islam'' bijvoorbeeld wil liever het volksonderwijs bevorderd zien.

De heer L i e m B o a n T j i e wijst er op, dat in de dagorder sprake is van een voorbereidend hooger onderwijs voor Indonesiërs en Chineezen. Spr. ziet hier weer hetzelfde euvel, als steeds door de regeering begaan: de splitsing der rassen door de instelling van rassenscholen. Spr. komt daartegen in verzet en stelt de volgende motie voor:

> Het congres acht het van belang, dat de rassenschool spoedig plaats make voor de openbare school in geheel Indië.

De heer S u r y a N i n g r a t acht zich geroepen een correctie aan te brengen in hetgeen door zijn landgenoot Sarengat is gezegd, die met zijn mededeeling een valschen indruk kan geven. De vereeniging ,,Sarekat Islam'' wil zekerlijk de bevordering van het volksonderwijs in de eerste plaats, maar zij staat de oprichting van een Hoogeschool voor Ned.-Indië ook sterk voor. Het éene sluit het andere niet uit. Het hooger onderwijs zal het volksonderwijs niet verdringen.

De heer G. M a n g o e n k o e s o e m o zegt, tot zijn spijt zich tegen een landgenoot te moeten richten. Waar de heer Sarengat meende, op gezag van den geest van Indië te moeten zeggen, wat hij gezegd heeft, verklaart spr., dat de Indische geest van den heer Sarengat niet is de geest van Indië, die spr. beter meent te kennen, dan zijn landgenoot-opponent. Als de heer Sarengat geen tegenstander is van hooger onderwijs, gelijk hij niet erg duidelijk heeft gezegd, laat hij dan de aandacht niet afleiden. We hebben het hier over het hooger onderwijs, dat een eisch is des tijds.

De heer H. J. v a n M o o k trekt conclusies uit de besprekingen en stelt een nieuwe dagorder voor, waarin het congres zich uitspreekt voor de hervorming van het geheele onderwijs, vanaf het lager tot het hooger onderwijs en zoolang deze hervorming nog niet plaats heeft, tevens aandringt op verbetering in den zin van de oorspronkelijke dagorder.

De voorzitter, m r. J o n k m a n, zegt verrast te zijn door de oppositie van Indonesische en Chineesche zijde, welke in den heer Mangoenkoesoemo haar woordvoerder vond. Hij stelt voor, de behandeling van de motie uit te stellen: wellicht zal de Raad morgen een nieuwe redactie voorstellen.

Nieuw Aziatisme.

De voorzitter gaf daarna het woord aan den heer d r. R a t u L a n g i e, onlangs uit Zürich in Holland teruggekomen, die aan het congres mededeelingen had te doen omtrent de door hem gestichte ,,Société Asiatique''.

Inleider wil niet spreken als Minahasser, wat hij door geboorte is, ook niet als Indonesiër, maar plaatst zich op een algemeen Aziatisch standpunt.

De ,,Société Asiatique'' steunt op het N i e u w - a z i a t i s m e, o p h e t g e v o e l, d a t e r i e t s g e m e e n s c h a p p e l ij k s i n o n s l e e f t.

Een aziatische studenten-vereeniging heeft in Berlijn bestaan; in Londen komen Aziaten tezamen zonder een officieele vereeniging te hebben; de Chineezen in Nederland hebben in 1914 ook al de idee geopperd.

Het was te verwachten, dat in Zürich de idee zou incorporeeren; nergens nemen studenten zóó deel aan het maatschappelijk leven als juist in Zwitserland; nergens zijn ze zoo internationaal.

In Holland voelt spreker zich: Indonesiër of ,,Inlander'', in Zwitserland geplaatst tegenover het Westen: Aziaat.

Hier speelt het rasinstinkt een groote rol. Het instinkt van het Westen heeft Europa de economische en politieke praedominatie gegeven. Azie's instinkt schenkt Azië de overtuiging, dat slechts Azië's lichaam buigt, n i e t zijn ziel.

Spreker gelooft aan het ,,East is East and West is West'', maar het tweede gedeelte van de verwaande uitspraak, als zouden die twee elkander nooit ontmoeten, verwerpt hij.

Over de scheidingsmuren heen, door ras, cultuur en geschiedenis tusschen Oosten en Westen opgetrokken, zullen Azië en Europa elkander eens de hand reiken.

Heeft deze generatie inderdaad zelfstandig culturrwerk te verrichten of is het voorbeeld gegeven door het Westen?

Neen! Niet in het Europeaniseeren, zonder meer ligt de oplossing der vraagstukken, die de tijd Azië vóórlegt.

Met een imitatie-Europa op Aziatischen bodem zal de menschheid niets rijker zijn geworden.

Het was de oude opvatting.

Moeten wij misschien tot het oude terugkeeren? Hebben de ouden de vragen beantwoord voor alle komende eeuwen?

Ook d a t niet.

De opgave voor deze generatie is: A z i a a t t e b l ij v e n en toch van het Westen overnemen, wat harmonieert met den aanleg van ons ras.

Wij moeten de sociale, cultureele en politieke vraagstukken niet ontwijken, maar ze recht in de oogen zien.

Want in U, Aziatische studenten in Europa, ligt de toekomstcultuur van Azië, in U zal geboren worden het geesteskind der paring van de Westersche en Oostersche beschaving: het Nieuw-Aziatisme.

Daar zijn ons reeds voorbeelden gesteld op dezen weg in de oudste cultuurlanden van Azië, Indië en China. In Indië zien wij een Tagore, in China een Khu Hung Ming opstaan.

In Japan zien wij Westersch geschoolde denkers, die staan op de moraal-philosophie van het eigen volk.

Wat heeft dit nu te maken met de Société Asiatique?

Spreker zegt: a l l e s.

De organisatie heeft zijn bestaansreden in de drie overwegingen:

1o. het gevoel van saamhoorigheid, dat in elken Aziatischen student leeft;

2o. op de wenschelijkheid, het gevoel van Aziatendom in ze levendig te houden en te verhoogen;

3o. op de wenschelijkheid, waar vervreemding is ingetreden of bestaat onder de Aziatische comilitones, deze uit den weg te ruimen.

Hieruit laat zich het doel formuleeren als volgt: dat de organisatie in de Aziatische studentenwereld

1o. streeft naar een wederkeerig begrijpen der verschillende nationaliteiten;

2o. wil bevorderen hun onderlingen omgang;

3o. wil bereiken, dat deze verschillende nationaliteiten vriendschappelijke gevoelens voor elkander hebben;

4o. wil versterken het gevoel van Aziaat-zijn.

Naast de gewone middelen van samenkomsten etc., ter bereiking van het doel, bereidt de vereeniging voor de uitgifte van een periodiek en het houden van een a l g e m e e n A z i a t i s c h c o n g r e s.

In de vereeniging van thans zijn vertegenwoordigd: Japan, Korea, China, de Philippijnen, Indonesië, Siam en Indië.

De vereeniging streeft geen direkt politiek doel na, maar n a t u u r l ij k moet, wíl en zàl zij een politieke beteekenis hebben of verkrijgen. Hierover valt niet te discussieeren.

De vereeniging beoogt n i e t de verscherping der tegenstelling tusschen Oosten en Westen.

Integendeel! vriendschap en verbroedering kunnen alleen bestaan tusschen ,,E b e n b ü r t i g e n''.

Azië, dat zijn Aziatisme heeft laten schieten, kan de achting van Europa niet behouden.

Daarom wil de ,,Société Asiatique'' het Aziatisme versterken, opdat Azië Europa tegemoet kan treden als ,,Ebenbürtige''.

Thans wil inleider spreken als I n d o n e s i ë r en richt zich tot de aanstaande ambtenaren en rechters in Indië:

,,Gij gaat naar m ij n vaderland en draagt in U schoone idealen van gelijkheid en broederschap.

Behoudt ze, bewaart ze als een dierbaar kleinood.

[1]) dus niet van de g e d i p l o m e e r d e n, zie oorspronkelijke motie.

Gedenkt ze ook in kleinigheden van 't dagelijksche leven, als gij in aanraking komt met m ij n landgenooten.

„Bedenkt, mijne heeren, dat de fascinatie van Europa gebroken is, dat Indonesië niet voor U staat, als een bedelaar, maar in zijn innerste innerlijk steunend op zijn recht, trotsch zich verheft tot Uwe eigen hoogten. Indonesië accepteert dankbaar goedgemeende hulp en medewerking van buiten" maar vertrouwt alleen op e i g e n kracht.

Spreker eindigt met de woorden: „Onze toekomst staat en valt n i e t met die medewerking."

M r. J o n k m a n, voorzitter, dankt den heer Ratu Langie voor zijn mededeelingen. Als Europeaan — aldus spr. — hebben wij met aandacht, eerbied en sympathie geluisterd naar de stemmen van Azië, die den ouden tijd besluiten. Spr. zegt verder, dat hij niet de opgewektheid kan vinden, ten aanzien van den Europeeschen oorlog, de westersche beschaving op haar beurt te verheerlijken, maar dat hij er toch met nadruk op wil wijzen, dat de westersche „strijd" niet alleen voor hebzuchtige, materiëele doeleinden heeft gediend, maar ook voor Christendom, nationaliteit, sociale hervorming en andere ideëele zaken is aangebonden. En wellicht zou voor de totstandkoming van den Volkerenbond, welken wij allen begeeren, de westersche strijdvaardigheid nog onmisbaar zijn.

Hierna sloot de voorzitter de bijeenkomst, waarna het gemeenschappelijk middagmaal volgde.

Te 8 ure hield de heer Soerjo Poetro in den tuin van „Junushof" een causerie over het Javaansche Wajangspel, waarbij hij vooral de aandacht vestigde op de verschillende typen der d r a m a t i s p e r s o n a e. Ook de demonstratie van het wajangspel, door de vereeniging M.u.d.a.t.o. mogelijk gemaakt, interesseerde de congresbezoekers in hooge mate.

De Opleiding voor Indië in Holland.

Dit is het onderwerp van den derden en laatsten dag van het congres, in te leiden door de heeren S. Surya Ningrat en J. M. M. van Asch van Wijck. De Chineezen hadden geen spreker beschikbaar gesteld.

De heer S u r y a N i n g r a t (Journalist), meent, ofschoon niet behoorende tot de studentenmaatschappij, toch de uitnoodiging van het congresbestuur niet te mogen afslaan, omdat naar zijn meening is gevraagd omtrent een onderwerp, dat kort geleden door verschillende vertegenwoordigers der Indische bevolking werd besproken. Spr. bedoelt de door de vereeniging „Insulinde" uitgeschreven vergadering van afgevaardigden van alle inlandsche en eenige Europeesche vereenigingen in Indië.

Het onderwerp is niet een zuiver onderwijsbelang, maar ook en vòoral een kwestie van Koloniaal regeeringsbeleid. 't Is daarom begrijpelijk, dat de Chineezen geen inleider beschikbaar hebben gesteld.

Dat ondanks wijzigingen en hervormingen die opleiding in Holland nog steeds fouten en gebreken aankleven, is voor spr. een bewijs, dat niet het opleidingssysteem, maar het beginsel ondeugdelijk is,het beginsel n.l., om Indië van hieruit te bedienen. Hierdoor wordt een toestand van onevenwichtigheid in Indië geschapen: men wil het onderwijs uitbreiden, maar er zijn geen leerkrachten genoeg. Dit verschijnsel is trouwens typisch voor Indië: men wil het land weerbaar maken, maar een oorlogsindustrie is niet uit den grond te stampen; men heeft lucifers, katoen, papier, enz. noodig, maar Holland is niet in staat ze te leveren. Dat Japan die mooie gelegenheid niet ongebruikt laat, om zijn waren aan den man te brengen, is verklaarbaar. De Indiërs hebben slechts te vragen: zijn die waren even goed en niet duur? Ook op het gebied van onderwijs ziet men hetzelfde. Zijn de hoogere onderwijsinrichtingen voor ons gesloten, dan gaan wij elders in het buitenland studeeren, in Japan of China, in Zwitserland of waar ook.

De opleiding in Holland heeft het doel, Indië van de noodige werkkrachten te voorzien, die het zelf niet kan leveren. Akkoord, maar als er nog geen begin gemaakt wordt, om die opleiding langzamerhand naar Indië te verplaatsen, moeten de Indiërs zich daartegen verzetten. In Indië wordt alleen opgeleid voor de lagere betrekkingen, maar de Indiërs zijn niet in staat de studie in Europa te bekostigen; tot heden zijn er maar 25 Indonesische studenten in Nederland. Bovendien vergete men niet, dat wel de hoogescholen, maar niet de lagere scholen voor de Indiërs toegankelijk zijn; de eerste poort is voor ons gesloten, want slechts zonen van hoogere ambtenaren en aanzienlijken mogen de Europeesche lagere scholen bezoeken. De inlanders moeten naar de Hollandsch-Inlandsche scholen, die echter zoo goed als uitsluitend kweekplaatsen zijn voor den ambtelijken stand. Er bestaat geen aansluiting met de H.B.S. Op de 2de klasse scholen wordt zelfs zonder verder doel onderwezen in lezen, schrijven, enz., zoodat later de kinderen zich niet verder kunnen ontwikkelen. Dat is v e r b r o k k e l d o n d e r w ij s. De Europeanen daarentegen bezitten een aaneengeschakeld onderwijs en zijn in de gelegenheid langs gebaande wegen de hoogste onderwijsinrichting te bereiken. Men kan hier spreken van een *handicap-race*, waarbij echter niet de zwaksten een voorgift krijgen. Geen wonder, dat slechts zonen der rijkste en aanzienlijkste inlanders studenten worden. Op grond hiervan reeds moet opleiding in Holland door ons worden verworpen. Men vergete vooral niet, dat de hier studeerende Indonesiërs, allen uit de hoogste standen, niet altijd goed bestand zijn tegen de vele gevaren. Zij komen te jong en missen vaak de energie, die we vinden bij menschen uit de middengroepen der bevolking, die niet van huis uit een gemakkelijk leven hebben.

Ten aanzien der Europeesche jongelieden ligt het bezwaar tegen de opleiding in Holland voornamelijk hierin, dat ze niet Indisch worden opgeleid. Land en volk leeren ze pas kennen, als ze voet aan wal zetten te Tandjoeng Priok. De eerste jaren zijn ze onbruikbaar en later blijven ze vreemd in hun milieu. En daarbij moet de regeering sommen gelds besteden als lokmiddel; Indiërs behoeven niet gelokt te worden. Leidt ze in Indië op, daar hebben we weinig tegen.

Kan dan de opleiding in Indië geschieden? Waarom niet, zegt spr. Het is gek, dat Indische landbouwkundigen in Wageningen worden klaargemaakt; dat Indische rechters staatsexamen moeten hebben gedaan enz. Natuurlijk zal de Indische opleiding minder wetenschappelijk zijn, maar Indië heeft de eerste tijden meer praktische werkers noodig dan wetenschappelijke onderzoekers. Deze kunnen bovendien altijd uit het buitenland gehaald worden, terwijl de „ruime blik" kan worden verkregen door de uitstekenden, die afgestudeerd zijn, naar het Buitenland te zenden. Mislukking is op deze wijze uitgesloten.

We leven echter in een overgangstijdperk, waarin ook de regeering pogingen doet, verbeteringen aan te brengen. Elke verbetering komt echter pas, als nieuwere eischen gesteld worden, daarom moeten wij verder blikken dan voor het oogenblik noodig en voldoende schijnt. Nu hebben we nog krachten van buiten noodig en we laten het aan de Nederlanders over er naar te streven, dat ze den voorrang verdienen. Wij vragen slechts naar de geschiktste en de goedkoopste krachten.

Als regel moeten slechts diegenen uit Nederland en buitenland gehaald worden, die ons onderrichten in de verschillende vakken; zij moeten niet de werkers, maar de opleiders wezen. Spr's conclusie luidt: *De opleiding in Holland moet plaats maken voor die in Indië.*

De heer J. M. M. v. A s c h v. W ij c k *(Utrecht)* begint met aan de hand van citaten van Prof. Van Eerde en Prof. Veth zich in zijn onderwerp te oriënteeren en verdeelt daarna zijn stof in een algemeen en een bijzonder deel, resp. omtrent het „onderwijs over Indië voor ieder Nederlander" en over het eigenlijke onderwerp.

Voor elk onderwijs is noodig iemand, die voelt voor zijn vak en dat gevoel bij zijn leerlingen kan doen leven en dit is zeker vereischt, waar het onze verre, onbegrepen Oost betreft. Indië wordt onderwezen bij aardrijkskunde en ook eenigszins bij geschiedenis. De eerste les geeft niet veel meer nut dan van de kaart afgelezen kan worden. Verbetering is te vinden door betere kennis bij den onderwijzer, meerdere lesuren aan Indië gegund etc. Het Amsterdamsche Lyceum van dr. C. P. Gunning heeft reeds een apart vak „Indië" ingesteld (unicum). De Minister van Koloniën trachtte verbeteringen te brengen doc' werd door het N.I.O.G. tegengewerkt. Toch pakte de heer Lekkerkerker de zaak aan en had succes. Ook stelde het N.O.G. een Indische commissie in met hetzelfde doel, n.l. door voordrachten etc. de onderwijzers voor te lichten. Uit al deze pogingen

is een concentratie ontstaan: het Indische comité voor lezingen en leergangen.

Spr. wijst nog op de school- en reisverzamelingen van het Koloniaal Instituut en gewaagt verder van het voorstel tot instelling van een commissie ter verbetering van het onderwijs op de Hoogere burgerscholen en Gymnasia over onze koloniën. Ook de volksuniversiteiten hebben Indië op hun programma's.

Bij de behandeling van het bijzonder deel van zijn onderwerp gaat spr. na, waar voor Indië wordt opgeleid en noemt ook de koloniale leergangen van het Koloniaal Instituut in Amsterdam. Spr. deelt mede, dat de heer Lekkerkerker hem een plan ontvouwde, om al die opleidingen, behalve de studie aan de Leidsche universiteit, te concentreeren en dit om tweeërlei doel te bereiken. Nu komt de opleiding voor Indië door de vakopleiding in het gedrang, waarbij ze als bijding tot één geheel vereenigd is en verder zou de groote moeilijkheid, om geschikte leerkrachten te krijgen, voorkomen worden. Als plaats voor zulk een geconcentreerde opleiding zou Amsterdam geschikt zijn, omdat men tevens van het Koloniaal Instituut partij zou kunnen trekken.

Wat de opleiding voor de B.B. en de rechterlijke ambten betreft, die nu alleen in Leiden kan geschieden, deelt spr. mede, dat er stappen gedaan worden, om die eenzijdigheid te bestrijden, evenals Leiden er zich indertijd tegen verzette, dat de medici alleen te Amsterdam voor Indië konden worden opgeleid.

Er bestaat een ontwerp aardrijkskundig-sociologisch examen, hetwelk Prof. dr. Kohlbrugge bestemd zou willen zien voor de B.B.-opleiding in Utrecht, aangevuld met een leergang van Prof. mr. dr. Juynboll over Mohamedaansch recht en eventueel met een buitengewoon hoogleeraarstoel of privaat-docent. Ook voor de rechterlijke ambtenaren zou Prof. dr. Kohlbrugge een opleiding willen hebben in Utrecht; ook zij zouden Prof. mr. dr. Juynboll hier al vinden.

Inzake de opleiding voor het Binnenlandsch Bestuur herinnert spr. er aan, dat in de Tweede Kamer dit jaar een stem zich afvroeg, of er hier geen „halve geleerden" gemaakt worden en spr. noemt het bespottelijk, dat een overigens zeer geschikt jur. cand. niet toegelaten werd tot de opleiding B.B., wegens gebrek aan kennis over D u i t s c h e literatuur.

Bij de rechterlijke ambtenaren wees spr. op de excursies van Prof. mr. van Blom, te Leiden, waarbij het zoeken naar het adatrecht in de praktijk o.a. op Ameland werd geleerd.

Bij de onderwijzers wijst spr. er op, dat bij dezen in het geheel geen opleiding voor Indië verlangd wordt. Toch is dit noodig vooral ter bestrijding van het Animisme. Ze moesten daarom in Indië beginnen met door excursies enz. het volk te leeren kennen en begrijpen.

In het algemeen is zeer navolgenswaardig, hetgeen geschiedt bij de officieren van gezondheid, die altijd eerst één jaar in een hospitaal worden geplaatst, om onder een ouderen collega te werken, voor zij hun eigenlijken werkkring beginnen.

Debat.

Aan het debat hebben niet minder dan 8 personen deel genomen. Allereerst wenscht m e v r. d r. R a t u L a n g i e — H o u t m a n een kleine aanvulling op hetgeen de eerste inleider heeft gezegd. De heer Surya Ningrat heeft te veel den nadruk gelegd op de vak-opleiding en te weinig op den verheffenden invloed van de universiteit. De strekking van een hoogeschool of universiteit gaat verder dan het afleveren van goede arbeidskrachten voor de gemeenschap. Algemeen klaagt men onder de universitair gevormden in Indië, dat men na eenige jaren verblijf in de tropen gaat vervlakken. Dit komt niet door de tropische zon, niet door den eeuwigen zomer van Insulinde, waarvan men weleens beweert, dat ze werken als geestelijke slaapmiddelen. Europa zou hetzelfde te zien geven, wanneer niet telkens een corrigeerende factor optrad. Daar is hier iets, dat het algemeene intellectueele peil der gegradueerden geregeld hoogerop haalt en dit iets is de universiteit. De universiteit, die met haar laboratoria en faculteiten de oude academiciens tot intensiever geestelijken arbeid prikkelt, ook als ze reeds in de praktijk zijn. De universiteit houdt in elk land den intellectueelen standaard hoog.

Stemt spreekster overigens heelemaal in met hetgeen door den heer Suya Ningrat is gezegd, tegenover den anderen inleider, den heer Van Asch v. Wijck, die de moeiten en kosten opsomt, welke het ministerie van Koloniën heeft besteed ten bate van de verspreiding van kennis over Ned.-Indië, wil spr. opmerken, dat die kosten onnoodig waren, wanneer de opleiding in Indië geschiedde. Daar in Indië schreeuwt men om scholen, lagere, middelbare en hoogescholen, gelijk duidelijk is gebleken uit de besprekingen op het Koloniaal Onderwijscongres. Met den heer Surya Ningrat dringt spr. aan op de verplaatsing der opleiding naar Indië.

De heer V a n M o o k zegt, dat de heer Surya Ningrat de zaak eenzijdig heeft belicht, ofschoon hij overigens kan instemmen met de door den inleider geuite meeningen. Eenzijdig was de inleider, omdat hij de opleiding u i t s l u i t e n d in Indië wil hebben. Zoo zou er een scheiding komen tusschen Nederland en Indië en dit ware strijdig met het idee van associatie tusschen Oost en West. Laat de opleiding èn in Indië èn in Holland geschieden, zoo blijft de relatie bewaard.

Spreker is het geheel eens met den tweeden inleider, den heer Van Asch van Wijck; er moest meer onderwijs over Indië in Nederland worden gegeven, niet alleen bij het hooger, maar ook bij het middelbaar en lager onderwijs. Een mooi begin is de instelling van een hulpleeraarsambt voor het Javaansch en Maleisch te Leiden, door een Javaan en een Maleier te vervullen. Laten we leeraren uit Indië halen; de Indonesiers zelf moeten ons de kennis omtrent Indië bijbrengen.

De heer G o e n a w a n M a n g o e n k o e s o e m o constateert dat het Verbond niet buiten de politiek kan staan; dit bewijzen de gehouden redevoeringen. De verwachting van den praeses is dus niet verwezenlijkt. (M r J o n k m a n interrumpeert: ik zeide, dat het Verbond geen politieke kleur heeft, niet dat het buiten de politiek staat). Juist, als overheerschers en overheerschten bij elkander zijn, komt de politiek er tusschen. Spr. stelt nu de vraag: hoe men denkt over de opleiding van I n d o n e s i ë r s in Holland, beschouwd uit staatkundig oogpunt? Als nationalist ziet spr. niet graag de Indische betrekkingen door niet-Indiërs vervuld. Practisch reeds is dat te verwerpen, want ondanks hooge tractementen als lokmiddelen, blijft het tekort aan krachten chronisch. Indië heeft Indiërs noodig. Verzet daarom thans de bakens. Spr. stelt nu de volgende motie voor:

> Het I.V.v.St., in congres vereenigd, spreekt de hoop uit, dat de regeering niet zal overgaan tot aanstelling van een Europeaan tot eenige funktie in Indië, alvorens zich vergewist te hebben, dat er geen Indonesiër of Chinees, die zich Indonesiër voelt, die functie kan vervullen.

De heer T h e e r i n c k (cadet) zegt te vreezen, dat wanneer de opleiding uitsluitend in Indië plaats heeft, de Nederlandsche jongelieden op een jeugdigen leeftijd ter opleiding in Indië moeten komen, wat niet zonder gevaren is.

De heer L i e T j o n g P i k maakt door voorbeelden duidelijk, welke stagnatie ontstaat door het door den eersten inleider gewraakte verbrokkeldheid van het onderwijs. Verder dringt hij aan op de openstelling van a l l e scholen voor a l l e rassen. Met aanhalingen van Mr. Fromberg's artikel in het orgaan der Chineezen bewijst spr., dat het noodzakelijk is. Chineezen tot de rechtsschool toe te laten in het belang van de rechtspraak. Deze rechtsschool moet daarbij den grondslag vormen van de juridische faculteit der toekomstige Indische universiteit.

De heer H a n T i a u w T j o n g geeft een verklaring, waarom zijn vereeniging geen inleider voor het onderwerp beschikbaar wilde stellen. Dat zou gebeurd zijn, wanneer het onderwerp luidde: het voor en tegen der opleiding in Holland. Dan bepleit spr. de instelling van een Chineeschen leerstoel in Nederland, die sedert het vertrek van Prof. de Groot onbezet is gebleven. Spr. somt op de vele buitenlandsche universiteiten, die een professoraat voor de Sinologie bezitten. Holland staat achteraan, bezit dat niet, terwijl er zooveel Chineezen den Indischen archipel bewonen. Kennis der Sinologie is voor Holland noodzakelijk.

De heer d r. R a t u L a n g i e beweert, dat de Javaan in staat zou geweest zijn zijn cultuur te restaureeren, indien de regeering hem daartoe de gelegenheid had gegeven. Tegenover den heer Van Asch van Wijck wil spr. gaarne mededeelen, dat hier in Nederland Indonesiërs zich voor Indische betrekkingen hebben bekwaamd, maar later onbenoemd zijn gebleven, wat den Indonesiërs den moed beneemt

Adverteeren doet verkoopen.

om zich verder te ontwikkelen. Ook spr. verwerpt de opleiding in Holland.

De heer L i e m B o a n T j i e komt ook op tegen de rassen-afscheidingen in Indië en bepleit de instelling van openbare scholen voor a l l e rassen, zooals in zijn motie van gisteren bedoeld.

Daarna komt repliek van de beide inleiders.

Sluiting van het Congres.

De voorzitter, m r. J o n k m a n, zegt, dat de gedachtenwisseling nog niet afgeloopen is, aangezien velen, vanwege den ver gevorderden tijd, zich niet voldoende hebben kunnen uitspreken. De gisteren behandelde moties kunnen deswege niet meer in behandeling komen, maar spr. denkt, dat die dagorders wellicht een onderwerp zullen uitmaken voor een volgend congres, indien althans zulks op den weg ligt van het Verbond.

Spr. ziet nu reeds de kiem der samenwerking tusschen verschillende elementen, die allen eenmaal in Indië hun medewerking hebben te geven aan den opbouw van het Indische gemeenebest. Spreker hoopt, dat tusschen Indië en Holland geen verwijdering behoeft te ontstaan. Hij dankt den heer Ratu Langie, die namens de Indonesiërs verklaarde geen bezwaar te hebben tegen huldiging van de Koningin met Haar verjaardag. Verder richt spr. een woord van hartelijken dank aan allen, die het mogelijk hebben gemaakt, dat dit eerste congres van het Verbond tot een leerzame ontmoeting van verschillende elementen is geworden.

Waarde Bondgenooten, eindigt spr., van dit congres moge uitgaan propagandistische kracht voor Jong-Holland, om mede te doen aan het weerstaan van den wervelwind, die in het Oosten is opgewekt. Als de geschiedenis is een stroom van menschen dan mogen wij, jongeren, wel bedenken, dat het voor ons onmogelijk is, dien stroom tegen te houden; dat het minderwaardig voor ons is, ons te laten medesleepen en dat wij alleen kunnen trachten, den stroom vooruit te loopen, om dien leiding en richting te geven.

Hiermede werd het congres gesloten.

Ten bate van het congres- en H i n d i a P o e t r a-fonds werden daarna tijdens de gemeenschappelijke „koffie" weer verloot de boeken, die den vorigen dag reeds waren verloot, maar door de gelukkige winners aan de loterij-commissie ter wederverloting waren teruggegeven: de 1ste prijs was „S o e m b a n g s i h, Gedenkboek „Boedi-Oetomo", de 2de was Kartini's „D o o r D u i s t e r n i s t o t L i c h t" en de 3e prijs „M a x H a v e l a a r".

Gedurende het congres heeft de heer Surya Ningrat op eigen initiatief verschillende vlugschriften van zijn „Indonesisch Persbureau en Brochurehandel" in de vergaderzaal uitgestald.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Nu of nooit.

Ruim twee jaar geleden verscheen in *De Sum. Post* een artikel onder bovenstaanden titel over de noodzakelijkheid van een algemeen drankverbod voor Indië naar aanleiding van de bespreking op een algemeene vergadering der Inl. ambtenaren-vereeniging Mangoenhardjo te Semarang over de beweerde toeneming van het drankmisbruik onder de Javaansche bevolking. Op die vergadering kwam men tot het onverwachte besluit, dat het alcoholgebruik bij de hoogere en lagere standen afnemende was, vooral sedert het optreden van de S. I. Het nemen van maatregelen tot tegengang van het drankgebruik werd dan ook niet noodig geoordeeld, temeer daar de overtuiging bestond, dat het alcoholgebruik bij de Inlanders binnen afzienbaren tijd zou verdwijnen of althans tot zeer enge grenzen zou worden teruggebracht.

Opnieuw komt de schrijver van voor 2 jaar met zijn eisch: „Nu of nooit" in *De Sum. Post.*

Terecht merkt schr. op, dat de meening aangaande afneming van het drankgebruik bij de hoogere en lagere standen onwaarschijnlijk leek. In de laatste jaren immers zijn uit de Inl. wereld onophoudelijk alarmeerende berichten tot ons gekomen omtrent de snelle uitbreiding van het kwaad.

In 1911 gewaagde Mr. v a n D e v e n t e r ervan in de zitting van het Institut Colonial International, toen hij mededeelde, dat het drankgebruik op Java toenam en het alkoholgevaar het meest dreigde in Midden- en Oost-Java. Het regeeringsonderzoek had immers geleerd, dat er „zelfs enkele steden zijn, waar niet weinig inboorlingen de gewoonte aangenomen hebben, alkohol als dagelijkschen drank te gebruiken."

Het onderzoek, eenigen tijd tevoren ingesteld door de Nationale Christen Geheelonthoudersvereeniging, was tot vrijwel hetzelfde resultaat gekomen. De heer A. H. J. G. W a l b e e h m, die in '12 de zaak in 't Indisch Genootschap besprak, kwam tot geen gunstiger besluit.

Hij zei o. a., dat het te verklaren is, „dat er vooral in de laatste jaren van zoo verschillende zijden gewezen is op den snellen voorgang van het alkoholisme op Java, want door de steeds toenemende uitbreiding der particuliere industrie in de binnenlanden komen de Inlanders hoe langer hoe meer in dagelijksche aanraking met den Europeaan en met zijn drankgewoonten. En waar het zedelijk zoowel als het lichamelijk weerstandsvermogen van den Inlander over het algemeen zoo bedroevend gering is, kan moeilijk anders verwacht worden, dan dat de overgang van gebruik, alleen bij feestelijke gelegenheden, tot geregeld gebruik, en van geregeld gebruik tot misbruik daar in nog veel sneller tempo en in percentsgewijze nog veel meer gevallen zal plaats hebben dan bij ons."

Weinigen zijn het ongetwijfeld eens geweest met de geruststellende verklaring van de Semarangsche vereeniging. In de M. v. A. van de Ind. begrooting voor 1911 lezen we echter, dat „het laatste onderzoek nopens den omvang van het drankmisbruik bij de Inlandsche bevolking niet heeft geleid tot de conclusie, dat dit in het algemeen toenemende zou zijn."

Hoe kon de Minister zoo optimistisch zijn, daar het vrijwel pessimistisch oordeel van M r. v a n D e v e n t e r gegrond was op de rapporten, ingediend naar aanleiding van datzelfde onderzoek?

Toen bij het Ind. begrootingsdebat van Nov. '13 de heer G e r h a r d de vraag aan de orde stelde, of het, vooral uit een financiëel oogpunt mogelijk zou zijn om voor Indië een algemeen drankverbod uit te vaardigen, achtte Minister P l e y t e een onderzoek naar die mogelijkheid niet noodig, omdat het drankgebruik in Indië niet zoo erg was.

Sindsdien werd echter toch een onderzoek van regeeringswege opgedragen aan den resident van Banka, den heer E n g e l e n b e r g. De uitkomsten daarvan waren een herhaling van vroegere uitspraken.

In 1917 lichtte de heer G e r h a r d een motie toe, waarbij de wensch uitgesproken werd om zoo spoedig mogelijk het vereischte onderzoek te zien ingesteld ter verkrijging van de noodige gegevens „betreffende de mogelijkheid en doelmatigheid van een alkoholverbod, gesteld tegenover het denkbeeld van alkoholregie en andere middelen van drankbestrijding."

De Minister antwoordde den prikkel der drankbestrijding niet noodig te hebben. De Ind. regeering was ijverig genoeg en de zaak was sterk overdreven.

Let men op de invoerstatistiek, zoo ziet men, dat deze de hoogste ooit bereikte cijfers aanwijst. En daar het verbruik van sterken drank onder de Eur. bevolking verminderd is, moet de stijgende invoer het gevolg wezen van toenemend gebruik van alkohol door de Inl. bevolking. De Welvaartcommissie wees in haar verslag ook op de ernstige gevaren, die men voorzag voor de bevolking in verband met het toenemend alkoholverbruik.

De Minister had gezegd, dat de gewestelijke en locale raden zoo ijverig aan het werk waren. Ja, zooals in Semarang, waar in de verordening strenge bepalingen werden voorgesteld, zelfs verbod, maar dit verbod werd afgestemd met de stemmen der Europeesche leden tegen die der Inlandsche!

Bij de bestrijding van het alkoholgevaar in Indië zijn nog geen verstrekkende kapitaalbelangen betrokken; daarenboven is Indië nog niet veralkoholiseerd, ergo is het nu de juiste tijd om in te grijpen.

Het eenig afdoend middel is: een onvoorwaardelijk drankverbod, geldende voor Inlanders niet alleen, maar ook voor Europeanen. Er zijn veel voorstanders van een drankverbod voor Indië, maar er zijn er slechts weinigen die de volle consequentie daarvan aandurven of aan willen.

Zelfs de heer W a l b e e h m kwam in zijn bovenbedoelde lezing niet verder dan een absoluut verbod voor alle niet-Europeanen. De gelegenheid om zich te bedrinken moest den Europeanen gelaten worden; zij zijn de overheerschers.

Alleen D r. K i e l s t r a stelde in het debat met den heer W. de kwestie zuiver, toen hij o. a. zei: „de Nederlanders, die niet de „overheerschers" van overwonnen volken, maar de leiders en opvoeders

van — laat ik maar zeggen nog minderjarige volken willen zijn, moeten in Indië het voorbeeld geven; zij moeten voorgaan in goede dingen. Wanneer het jeneverdrinken slecht is, dan moeten allereerst de Nederlanders beginnen met het na te laten, zou het 't allereerst aan hen moeten verboden worden.”

Een dergelijk verbod achtte echter ook Dr. K. niet wel mogelijk om allerhande bezwaren en hij meende, dat wellicht de indirecte weg, o. a. geleidelijke verhooging van den handelsprijs door de invoerrechten en accijnzen, nog de beste zou blijken te zijn.

Is het niet mogelijk, zoo vroeg de schr. in *De Sumatra Post* indertijd, om mede voor Indië de buitengewone omstandigheden van dezen tijd te benutten en te doen als in Rusland en Frankrijk, en den strijd tegen het voortwoekerend alkoholisme in Indië aan te vatten met de kracht, waarmee Frankrijk dien aanbond tegen de drankverkoopers?

Nu Dr. Frederik van Eeden in *De Amsterdammer* met dezelfde vraag is gekomen voor Nederland, stelt schr. ze nog eens voor Indië. Fred. v. Eeden komt er toe, omdat juist nu het graan, waaruit de jenever gestookt wordt, zoo broodnoodig is, nu de boterhammen zoo duur zijn en steeds schaarscher worden. En hij vraagt, of jenever-bereiden thans verstandig, ja verschoonbaar is, daar de gemiddelde Nederlander, man, vrouw, zuigeling, ziek en gezond zoo ongeveer 6 à 7 L. jenever per jaar verzwelgt, en de arbeider een tiende van zijn loon in jenever verteert. „Wie zou het onze regeering tot een verwijt durven maken, als ze nu eens krachtig en doortastend ingreep, het voorbeeld van Rusland volgde, de jenever-fabricage eenvoudig verbood, en de alcohol beschouwde als een gevaarlijk en zeer goed te ontberen product, dat ons broodkoren verslindt, en voortaan alleen voor medische en technische doeleinden verkrijgbaar behoort te zijn”

Dat dit verbod nog niet uitgevaardigd is, komt niet door den tegenstand van de alcoholisten; het zijn de fabrikanten, die hun bestaan bedreigd achten.

En gaf de heer W. geen blijk, dat hij de zaak goed inzag, toen hij zei, dat het nog niet te laat is, „maar als ook in Indië eenmaal een drankkapitaal ontstaan is, even machtig als dat in Europa, waar het een groot deel der kiezers volkomen in zijn macht heeft, zoodat het een beslissenden invloed kan uitoefenen op het politieke leven van afgevaardigden en ministers, dan zal het wèl te laat zijn, althans voor afdoende en ingrijpende maatregelen.”

Dr. v. Eeden acht tegenover de machtige jenever-fabrikanten alle consideratie misplaatst. Het argument, dat duizenden fabrieksarbeiders werkeloos zouden worden acht hij niet. Het is dwaasheid die menschen aan een bezigheid te houden, die het gansche volk met gevaar dreigt, de criminaliteit verhoogt en het dagelijksch broodrantsoen doet inkrimpen. Wordt het bereiden van explosiestoffen ook niet verboden?

Blanda, de schrijver in *De Sum. Post*, meent, dat het op den weg van Indië ligt zich bij deze actie aan te sluiten. Indië heeft in dat opzicht wel iets goed te maken. *De Loc.* liet zich een jaar of vier geleden in dezen geest uit: „Het bewust toelaten van een zoo dreigend en in zijn gevolgen diepgaand en blijvend kwaad geeft, vinden we, een zeer drukkende aansprakelijkheid te dragen. Wij zouden het daarom zoo hoog te waardeeren vinden, indien de gewestelijke raad van Semarang een noodige en nobele daad zou weten te stellen boven bezwaren, welke verre daar beneden blijven.” Het ging toen echter om een drankverbod voor Inlanders.

Tegen een algemeen drankverbod schijnt ook *De Loc.* op te zien, al meldt het blad, dat door Dr. Bervoets, den bekenden Indischen drankbestrijder, vastgesteld is, dat het alkoholgevaar Java reeds dicht genaderd is, dat het met zekerheid verhoogde sterftecijfer, verhoogde misdadigheid, een verzwakt volk brengt, terwijl in deze tijden van gisting in de Inl. maatschappij de alkohol de thans nog normale volksontwaking ten kwade zou kunnen keeren.

Mogen allen, die het beter meenen met den Inlander en van oordeel zijn, dat er ook voor ons alles aan gelegen is om hem tegen dien drankvloek te beschermen, bedenken, dat het geschikte moment daarvoor thans dáár is.

Het Indisch Personeelgebrek.

Naar aanleiding van het nagenoeg in alle diensten bestaande gebrek aan personeel, heeft de correspondent te Batavia van het Ned.-Ind. Pers-Agentschap een onderhoud gehad met hoofden en hoofdambtenaren van verschillende departementen. Verschillende bladen deelden daaromtrent een en ander mee. Aan *De Sum. Post* ontleenen we het volgende:

Volgens den directeur van B. O. W. zijn er in Indië 40 ingenieurs- en 70 opzichtersplaatsen onbezet. Begint de 3e technische school, die te Djockja, af te leveren, zoo zal in de laatste kunnen worden voorzien; alleen zullen er van tijd tot tijd een paar Holl. opzichters noodig zijn, om er een frisschen geest onder te brengen.

Aan de behoefte aan hoofdopzichters zal Indië alleen kunnen voldoen, als het zelf een polytechnische school bezit, vóór den overgang tot technische hoogeschool.

De ingenieurs, waaraan nijpend gebrek bestaat, zullen voorloopig nog uit Holland moeten komen. Ondanks de gunstige voorwaarden zijn er steeds nog plaatsen open. Het beurzenstelsel, als hulpmiddel toe te juichen, vond de heer Ott de Vries geen ideale oplossing.

De directeur van G. B. deelde mede, dat er niet alleen nijpend gebrek was aan technisch personeel, maar ook aan intellectueel bureau-personeel. Het gevolg daarvan is, dat alle werkzaamheden terugvallen op enkelen, die zich overwerken en bovendien minder tijd kunnen geven aan de eigenlijke groote kwesties. Voor ambtenaren met wat ervaring, die nu op een Hollandsch departement of een gemeente-secretarie zonder vooruitzichten met een klein salaris rondkomen, biedt Indië prachtige gelegenheden.

Het technisch personeel zal niet steeds uit Holland betrokken kunnen worden. In Indië zullen de menschen opgeleid moeten worden voorloopig aan colleges als in Britsch-Indië, die een groot aantal menschen afleveren, welke zonder overladen geleerdheid volkomen bruikbaar zijn voor hun werkzaamheden.

De secretaris van het departement van financiën vond den toestand niet dadelijk verontrustend.

Het schreeuwend gebrek aan artsen bij den B. G. D. is overbekend. Malaria- en pestbestrijding, in de toekomst gele koorts en wormziektebestrijding lijden en zullen lijden onder het tekort aan geneesheeren, die liever dorpsgeneesheer worden dan te komen medewerken aan den opbouw van een stuk Nederland.

De directeur van O. en E. meende, dat in het toekennen van studiebeurzen aan Holl. onderwijzers, die de hoofdakte willen halen, het middel gevonden is, om de animo te doen stijgen. Desniettegenstaande zal Nederland alleen niet in de behoeften aan onderwijskrachten kunnen voldoen. De resultaten van het onderwijs aan de Hoogere Kweekschool te Poerworedjo zijn boven verwachting gunstig, en leveren volgens genoemden departementschef het bewijs, dat bij voldoende opleiding uit de Inl. maatschappij uitstekende krachten te verkrijgen zijn.

In *De Sum. Post* worden aan het bovenstaande eenige beschouwingen vastgeknoopt, die op het volgende neerkomen:

Opleiding in Indië is het patent-middel ter radicale en rationeele verbetering van de hierboven gewraakte misstanden. Dan zal er een eind komen ook aan de opdrijving der traktementen, indien het gouvernement den weg inslaat van de N. I. S., die de hoogere rangen ook openstelt voor Inlanders en op dezelfde voorwaarden als voor Europeanen. Doet het gouvernement dit ook, dan zullen de salarissen ongetwijfeld dalen. Een scheiding in normale en abnormale bezoldigingen, al naardat de betrekkingen te vervullen zijn met in Indië opgeleid personeel, of dat daarvoor de noodige krachten uit Nederland moeten worden betrokken, zou dan zeker aanbeveling verdienen.

Onze hedendaagsche koloniale opportuniteitspoli-

tiek, ,,doet vermoeden, dat we met het vraagstuk der personeelorganisatie nog voor onbepaalden tijd in de historische lijn blijven van ons koloniaal beheer, dat altijd veel had van een ganzebordspel, waarbij Indië steeds in den put terecht kwam en Nederland met den pot ging strijken. Daar staat echter gelukkig tegenover, dat de Indiër, warm wordende voor eigen lot, steeds duidelijker toont dit spel beu te worden en er genoeg van begint te krijgen om maar geduldig te zitten wachten, of het toeval hem eindelijk eens zal komen ,,verlossen."

Suriname.

In de zestiger jaren van de 18de eeuw vestigden zich — nadat vroegere pogingen niet geslaagd waren — eenige broeders der Moravische zending te Paramaribo. Onder hen bevond zich Christoph Kersten.

Zij begonnen, ten einde tot de kosten der zending bij te dragen, een bescheiden kleermakerij en waren overgelukkig toen zij in 1767 een eigen huis en erf konden koopen, hoek Maagdenstraat en Steenbakkerijstraat, welk huis destijds nog even buiten de stad lag. Op 29 Juni had de notarieele overschrijving van het gekochte pand plaats, waarbij met den leider der kleermakerij, br. Christoph Kersten, compareerden: Renatus van Laar, die toevallig als gedeputeerde van het Zendingsbestuur in Suriname vertoefde en de toenmalige leider van de Zending in Suriname, br. Anton Andreas Lawatsch, die zijn woonplaats in Saron aan de Boven Saramacca had. Het jaar 1768 kan dus beschouwd worden als het oprichtingsjaar van de firma, die den naam C. Kersten en Co. kreeg en dezen tot heden behield, en 29 Juni als de dag van oprichting. Volgens de notarieele akte trad br. Kersten op dien dag, met de twee andere genoemde broeders ,,tezamen in compagnie doende en dan de rato caveerende voor alle de andere Evangelische Vereenigde Broederen", voor het eerst op als vertegenwoordiger van de Zending.

Dit was het bescheiden begin van de zaak, die zich zou ontwikkelen tot de grootste handelsfirma in Suriname. Zooals wij in ons vorig nummer aanteekenden is de firma de oudste Duitsche handelsfirma in geheel Zuid- en Midden-Amerika. Op 29 Juni herdacht de firma haar 150-jarig bestaan; zij hield dien dag receptie. Als een merkwaardigheid waren bij die gelegenheid de boeken der firma over al die 150 jaren, nagenoeg compleet, tentoongesteld.

Wat is er veel in die anderhalve eeuw anders geworden. De tijd der slavernij is reeds lang voorbij en overal zijn christelijke gemeenten met kerken en scholen ontstaan. Uit de eerstelingen die br. Kersten mocht doopen, is een groote gemeente geworden. De zending onder de Indianen moest weliswaar worden opgeheven, maar onder de Boschnegers wordt nog gewerkt en daarnaast bestaat nu een zending onder de Britsch-Indiërs en Javanen.

Het eerste gekochte huis ligt nu ongeveer in het midden van de stad. De kleermakerij is verdwenen, evenals tal van andere bedrijven, die in den loop der jaren ter hand waren genomen.

Aan den anderen kant zijn er echter andere bedrijven bijgekomen en het voorschrift, dat de broeders bij het ambacht moesten blijven en zich niet met handelszaken mochten inlaten, behoort reeds lang tot het verleden. Voortdurend moesten de broeders zich aan de tijdsomstandigheden aanpassen. Men moest ook ondervinden, dat de primitieve en patriarchale wijze, waarop de zaak gedreven werd, niet meer overeenkwam met de eischen, die de nieuwe tijd ging stellen. Tot het einde van de vorige eeuw was het regel, dat een nieuw aangekomen zendeling de eerste jaren in den winkel werkte. De geestelijke arbeid kwam voor hem in die jaren eerst in de tweede plaats. Op den duur moesten èn het eigenlijke zendingswerk èn de arbeid in de zaak daaronder lijden. Dát leidde er toe, dat tegen het eind van de vorige eeuw broeders uitgezonden werden, die speciaal voor de zaak bestemd waren, waardoor de leiding geleidelijk in handen van vaklieden kwam. Op 1 Januari 1900 werd de administratieve scheiding der twee takken: de Kerkelijke Afdeeling en de Afdeeling voor Zaken (C. Kersten en Co.) voltrokken.

Hoeveel er ook veranderd is in den loop der jaren, het doel, waarvoor de firma gewerkt heeft en nu nog werkt, is steeds hetzelfde gebleven: bij te dragen in de kosten der zending.

,,De West" van 28 Juni, waaraan wij het bovenstaande en volgende ontleenen, eindigt zijn overzicht aldus: ,,150 jaren inspannenden, vaak afmattenden arbeid, die zoo menig menschenleven gekost heeft, dat is het, wat ons bij het terugzien op de geschiedenis der firma voor oogen staat. Millioenen guldens zijn in deze 150 jaren verdiend en al deze millioenen zijn weder besteed aan Suriname en zijne bevolking."

Bestudeert men de aanvangsgeschiedenis der zending, dan treft men bij de broeders de grootste verscheidenheid van nationaliteiten aan, die men zich kan voorstellen. Het internationale karakter, dat de Broedergemeente 150 jaren geleden kenmerkte, is haar bijgebleven. Wel is hare organisatie anders geworden. De Broedergemeente heeft nu niet meer één centrale opperleiding, maar de gemeenten in Groot-Brittannië, Duitschland en Noord-Amerika vormen nu zelfstandige ,,Uniteitsprovincies". Het zendingswerk wordt echter door deze verschillende provincies gemeenschappelijk gedreven. Ieder dezer provincies tracht in deze tijden, waar zooveel verbinding verbroken of versperd zijn, mede te werken om het over alle werelddeelen verspreide zendingswerk der Broedergemeente gaande te houden. Het internationale karakter der zending heeft gedurende den oorlog voor de firma wel menige moeilijkheid gebracht, maar het is wederom ook juist de reden geweest, dat de firma ongestoord heeft kunnen doorwerken en de zending dienen.

* * *

,,De West" van 12 Juli schrijft:

,,In Demarara is een voorstel ingediend om personen, die aan obia doen, streng te kunnen straffen. Er bestond reeds een straf voor dit feit, namelijk 50 dollars boete of drie maanden gevangenisstraf. Daar zich echter telkens gevallen van obia bleven voordoen, besloot de Gouverneur dezelfde straf voor te stellen, die op Trinidad bestaat: zes maanden gevangenisstraf en een lichamelijke kastijding. Is de gestrafte een vrouw, dan wordt in plaats van kastijding toegepast eenzame opsluiting, telkens voor den tijd van ten hoogste drie dagen, in totaal een maand.

Onder obia verstaat het wetsvoorstel elke zoogenaamde bovennatuurlijke handeling, welke geschiedt met frauduleuze bedoelingen of eenig onwettig oogmerk, dan wel om zich te verrijken, of om anderen lichamelijk leed te berokkenen.

Bij obia wordt vaak gebruik gemaakt van voorwerpen afkomstig van lijken."

* * *

Uit ,,De West" van 16 Juli:

,,De Bauxite Company in Demerara heeft van het hoofdkantoor in Amerika telegraphisch bericht gekregen, voorloopig geen bauxiet meer te verschepen naar Amerika.

Aanleiding tot deze staking is het optreden in den laatsten tijd van Duitsche duikbooten op de Amerikaansche kust.

Vermoedelijk zullen nu de werkzaamheden der maatschappij in Demerara, zoo niet ingekrompen, zeker niet uitgebreid worden."

De bauxiet-ontginning in Suriname zal, naar wij vermoeden, onder dezen toestand ook te lijden hebben.

Die van de groote beteekenis van dit mineraal een denkbeeld wil hebben, leze in ,,*La Revue de Paris*" van 15 April 1918 het artikel ,,*Aluminium et bauxite*", par *L. Houhlevigue*.

WAT DE INLANDER ZEGT.

A. L. Waworoentoe's politiek program. Den 16en Juni j.l. hield dit volksraadlid, op verzoek der afd. Batavia van de *Perserikatan Minahasa* in de Loge te Batavia een lezing, die in hoofdzaak liep over zijn politiek programma. Spreker begon met de aanwezigen de heilwenschen over te brengen van het duizenden-palen-ver gelegen vaderland, het land der voorvaderen, het land, waarvoor zij hun hartebloed

veil hadden. Vervolgens gaf hij zijn aanwezige landgenooten den wijzen raad hun plichten steeds na te komen èn als mensch, èn als staatsburger van Ned. Indië, èn als soldaat van het Indische leger. In het bijzonder had spreker 't tegen de Menadoneesche militairen, bij wie hij aandrong zich steeds zoo te gedragen, dat zij tot voorbeeld konden strekken voor andere bevolkingsgroepen van Ned.-Indië. ,,Mijn broeders, militairen", — aldus spreker — ,,houdt den naam van den Menadoneeschen militair in eere. Moge slechts enkelen uwer met het eeremetaal begiftigd zijn of worden, dat ieder Menadoneesche militair steeds betoone: Moed, Beleid en Trouw!

Trouw aan het Vaandel!

Trouw aan H. M. de Koningin!

Trouw aan de Nederlandsche Natie, aan wie het Minahassa volk zijn tegenwoordige verstandelijke materieele ontwikkeling, zijn welvaart en beschaving te danken heeft aan wie het Minahassa volk zich steeds met de hechtste banden van trouw en erkentelijkheid verbonden gevoelt." — Voorts vestigde spreker de aandacht op het door de voorvaderen der Minahassers met de O.-I. Compagnie op 16 Januari 1679 gesloten verdrag, welk verdrag den 10en September 1699 gewijzigd is. Art. 4 van dat contrakt luidt: ,,Waaromme hun ook verbinden sig steeds te zullen bethonen vrienden van 's Compagnies vrienden en vijanden van Compagnies vijanden te wesen en oversulx nevens andere bondgenooten van de Edele Compagnie 't zij te water of te land getrouwelijk te zullen biistaan en tot des doods toe te helpen, en beschermen zoo de nood zulk mogte komen te vereischen."

Even goed als de voorvaderen moet ook de huidige generatie van de Minahassers de in het genoemde contract gedane belofte gestand doen. Velen onder u, aldus besloot spreker, hebben reeds zoowel mondeling als schriftelijk tot mij de vraag gericht, wat mijn politiek programma als lid van den Volksraad van Ned.-Indië is en steeds zijn zal. Mijne broeders en landgenooten, ik wil die vragen hier nog eens openlijk in onze algemeene vergadering van de *Persarikatan Minahassa* in enkele woorden zeggen: Ik streef één politiek doel na en dat is het *kleine* Minahassa *groot te maken* met en door Nederland! Het geluk van de Minahasa hangt naar mijn *innige* overtuiging af van het in elkaar opgaan van regeerders (Nederlanders) en geregeerden (Minahassers). Mijn *einddoel* is: Een gelukkig en vrij Minahasa onder Nederlandsche suvereiniteit en een *vriendschappelijke* ja, *broederlijke* samenwerking tusschen *Nederlanders* en *Minahassers*. Moge Nederland later trotsch hebben te wezen niet enkel op zijn groote en rijke-, maar ook op zijn door een voorspoedige en tevreden bevolking bewoonde koloniën, waarvan de Minahasa een zeer klein, maar van Nederland onafhankelijk deel uitmaakt." *(Bintang Soerabaja).*

,,Jong Java". Omtrent het eerste congres dezer vereeniging van studeerenden, voorheen *Trikoro Dharmo* genaamd, gehouden op den 12en Juni 1918 te Solo, geeft de *Darmo Kondo* het volgende verslag:

Aanwezig waren, behalve de afgevaardigden van Batavia, Buitenzorg, Soerabaja, Semarang, Serang, Soekaboemi, Bandong, Djokdja, en eenige losse leden van Poerworedjo, Solo, ook een groot aantal belangstellenden, terwijl de vereenigingen *Boedi-Oetomo, Sarekat Islam, Insulinde, Darah-Mangkoenegaran, Narpowandowo* en *Kridowatjono* haar afgevaardigden zonden. Omstreeks 9 uur opende de heer *Soekirman*, voorzitter van het hoofdbestuur het congres. Na de aanwezigen welkom te hebben geheeten en zijn dank te hebben betuigd voor de belangstelling, die zij jegens de vereeniging toonden, bracht hij den levensloop der vereeniging in herinnering. Daarna werd het voorstel van Bandong ter tafel gebracht, het voorstel n.l. van naamsverandering. Het congres, de argumenten van Bandong als gegrond beschouwende en de noodzakelijkheid daarvan inziende, nam met algemeene stemmen het voorstel aan. *Trikoro Dharmo* zal dus voortaan ,,*Jong Java*" heeten. Als tweede punt kwam toen de aanbieding van het beschermheerschap aan den *Prangwedono* (van Mangkoe Negoro) ter tafel, welk voorstel op Semarang na, door al de afgevaardigden werd aangenomen. Daarna werd de plaats van het aanstaande tweede congres bepaald en Djokdja mocht zich, met het oog op de daaraan verbonden voordeelen, n. l. medewerking van den *Prinsenbond* en van *Prins Soeriodilogo* (Pakoe Alam) verheugen in de voorkeur. Besproken werd toen welk standpunt ,,*Jong Java*" voortaan zal innemen. Met algemeene stemmen werd verklaard, dat de vereeniging voortaan een eenigszins politieke strekking zal hebben. Daarna werd overgegaan tot herziening van de Statuten, bij welke gelegenheid vooral Batavia en Soerabaja sterk voor de belangen hunner afdeelingen opkwamen. De vergadering werd om half één gesloten, om des avonds 8 uur te worden voortgezet. — De heer *Soekirman* zette toen uiteen welke houding ,,*Jong Java*" ten opzichte van andere vereenigingen zal aannemen. Daarna werden eenige voorstellen der afgevaardigden behandeld. Het woord werd toen gegeven aan den heer *Notosoetarso*, die in een vurige en schitterende rede zijn gevoelens uitte over het nationalisme, terwijl hij de hoop koesterde dat, daar de Solosche prinsen hun medewerking niet hebben ontzegd aan de daar bestaande vereenigingen, deze ook haar steun zullen verleenen aan ,,Jong Java", terwijl hij de afgevaardigden op het hart drukte, hun beste krachten te wijden aan de vereeniging. Een donderend applaus volgde. Aan het woord kwam toen de heer *Wiwoko* afgevaardigde van Bandong. Hij begon den heer *Soekirman* zijn hartelijken dank te betuigen voor de edelmoedige opofferingen, die *Trikoro-Dharmo* zich terwille van Bandong getroost heeft, n. l. de naamsverandering in ,,*Jong-Java*". Hij protesteerde bij het Congres tegen de handelingen der directeuren van sommige internaten, inzonderheid tegen die van den directeur der Kweekschool voor Djokdja, die zijn leerlingen ten strengste verbiedt zich aan te sluiten bij ,,*Jong Java*", waardoor volgens de meening van spreker, de eenheidsidee (één der hoofdoeleinden van ,,*Jong Java*") tusschen de leerlingen der verschillende inrichtingen ten zeerste werd belemmerd; derhalve verzocht hij de meening van het congres hieromtrent te mogen vernemen en ook welke maatregelen het denkt te nemen om hiertegen te kunnen ageeren. De heer *Darmawan Mangoenkoesoemo*, afgevaardigde van Semarang, stelde voor openbare signaleering van bovengenoemden direkteur, welk voorstel echter door het congres werd verworpen. De heer *Galestien*, Voorzitter der afdeeling Solo ,,Insulinde", verklaarde zich voor een motie in te dienen bij de Regeering. Het congres achtte het geraden eerst daarmede te beginnen, wanneer de rechtspersoonlijkheid verkregen is. Op de vraag van den heer *Wiwoko* om beslissing omtrent zijn protest, antwoordde het congres, dat het deze belangrijke kwestie in overweging zou nemen. De heer *Soesanto* gaf toen een mooie leerzame voordracht over de drie nationale talen (Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch).

De heer *Soepono* hield een lezing over de kinderhuwelijken, welke z.i. op goede gronden berustte. De heer *Galestien* en Prins *Hadiwidjojo*, respectievelijk Voorzitter afdeelingen *Insulinde* en *Boedi-Oetomo* dienden het congres van advies.

Na nog eens een woord van dank tot de aanwezigen gericht te hebben, sloot de Voorzitter tegen half één het congres, dat als goed geslaagd mag worden beschouwd.

Jaarl. Alg. Verg. van ,,Boedi-Oetomo". Van het hoofdbestuur van de vereeniging *Boedi-Oetomo* ontving de *Darmo Kondo* de mededeeling, dat de jaarlijksche algemeene vergadering van den Bond op 3 en 4 Juli j.l. in Solo gehouden zou worden in de *pendopo* van de Mangkoenegaran. De eerste vergadering 's avonds zou besteed worden aan een bespreking der jaarstukken, waarna een lezing zou worden gehouden over het *Inlandsch Onderwijs* den tweeden avond komen 72 voorstellen der afdeelingen in behandeling en heeft de verkiezing van een nieuw hoofdbestuur plaats. Het hoofdbestuur van Boedi-Oetomo stelt zich naast de Regeering wat betreft het toekennen van het actief kiesrecht voor den gemeenteraad, doch zag het passiefkiesrecht gaarne toegekend aan alle Inlanders en de met hen gelijkgestelden, indien: *a.* men den leeftijd heeft bereikt van 18 jaar en reeds drie maanden in de gemeente vertoeft. *b.* het onderwijs genoten heeft aan een Inlandsche school der tweede klasse of een gelijkwaardig ontwikkelingspeil bezit en indien zulks niet het geval is, moet de betrokkene lezen en schrijven kunnen en minstens een inkomen van *f* 50 's maands hebben.

De kampongs, gelegen binnen de gemeentegrens, moeten bij de gemeente getrokken worden, aldus een tweede bestuursvoorstel, terwijl het hoofdbestuur zich op het standpunt stelt, dat naast twee Europeesche leden ook twee Inlandsche leden in den gemeenteraad zitting behooren te nemen en één lid, behoorende tot de groep der Vreemde Oosterlingen.

De andere voorstellen betreffen o.m. de werving en het grondhuurreglement.

De Kiesvereeniging ,,Melajoe". Deze heeft volgens

de *Djawa Tengah* ook een vergadering gehouden in verband met kiesrecht aangelegenheden. Zij werd te Batavia in het Decapark gehouden en bijgewoond door leden van verschillende andere Inlandsche vereenigingen en van de S. D. A. P. Alstoen werd een motie aangenomen, waarin bepaald werd: 1e. *a*. Dat het stemrecht niet moest afhangen van de gegoedheid van den kiezer maar wel van zijne geschiktheid. *b*. In aanmerking genomen de behoeftige omstandigheden, waarin op dit oogenblik de Inlandsche bevolking verkeert, het niet billijk geoordeeld wordt het stemrecht afhankelijk te doen stellen van een inkomen van *f* 600 en daarboven. *c*. Het ook niet billijk geacht werd het kiesrecht slechts toe te kennen aan hen, die de Hollandsche taal machtig zijn. — 2e. Dat in den Volksraad het spreken van de Maleische taal moest worden toegestaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Tiong Hoa Ing Giap Twee". De *Djawa Tengah* maakt melding van een vergadering dezer Chineesche Vereeniging te Semarang, waarin de volgende motie werd aangenomen:

1e. Het bestuur van genoemde vereeniging verzoeke der Regeering en den Semarangschen Gemeenteraad het daarheen te willen leiden, dat *a*. de ingezetenen zullen worden vertegenwoordigd in de Commissies, die zaken betreffende pestbestrijding en woningverbetering in behandeling en daaromtrent besluiten nemen. *b*. Het bestuur voornoemd verzoeke aan den Gemeenteraad om vooraf een voldoend aantal woningen beschikbaar te stellen, waarin de menschen kunnen worden opgenomen, wier huizen moeten worden afgebroken of in orde gemaakt. *c*. Om het aantal doktoren die de lijkschouwingen moeten doen te vermeerderen. 2e. De Vereeniging T.H.I.G.H. voornoemd verklaart het eens te zijn met het door de *Sarekat Islam* ingediende request in zake pestbestrijding en woningverbetering.

3e. Een pestbelasting dient te worden ingevoerd, welke zal worden opgebracht door kapitalisten en fabrikanten en waarvan de opbrengst besteed zal worden ten bate van de pestbestrijding en woningverbetering.

Anti-Opium. In het gebouw van *Thalia* (Batavia) hield de heer *Thwing*, volgens de *Djawa Tengah*, een vergadering over opiumzaken en waarin beraadslaagd werd over een aan de Regeering in te dienen request met het verzoek een regeling te willen treffen, waarbij de verkoop van opium, hetzij van regeeringswege, hetzij door anderen en aan wie ook, ten strengste wordt verboden. In dit verband zijn evenwel de apotheken niet begrepen, maar dan ook alleen op voorschrift van een geneesheer.

Kennis der Maleische Taal. De *Perniagan* reveleert het feit, dat de Commissaris van Politie, Beyerinck, voor den Raad van Justitie te Soerabaja de verklaring heeft afgelegd, dat hij geen Maleisch kende, en verwondert er zich over, dat de Regeering bij de benoeming van hare ambtenaren niet de bepaling maakt, dat deze het Maleisch moeten kennen. Bekend is het, dat onder de ambtenaren er velen zijn, die deze taal niet verstaan. De schrijver acht het wenschelijk, dat bij benoemingen vooraf worde onderzocht, of de candidaten al dan niet op de hoogte van de Maleische taal zijn.

Regeerings-Circulaire. In de *Pewarta Soerabaja* wordt verwondering te kennen gegeven, dat de Direkteur van de B. O. W. het noodig geoordeeld heeft, bij circulaire aan de chefs van de verschillende diensten van zijn departement, het verzoek te doen, nauwkeurig te willen toezien, dat ambtenaren, met meer dan *f* 300 traktement 's maands, bij reizen met de auto, geen al te hooge declaraties indienen. Ambtenaren met zulke bezoldigingen moesten — alzoo de schrijver — toch niet in staat geacht worden diefstal van landsgelden te plegen. De *Perniagan*, die deze circulaire ook bespreekt, beweert, dat dergelijke aanschrijvingen elk jaar zonder eenig resultaat gedaan worden. De overtreders weten maar al te goed, dat het bewijs voor hun fraude niet geleverd kan worden. Het verdient overweging — alzoo de schrijver — om het reizen per auto naar plaatsen aan of dicht bij het spoor gelegen te verbieden. Men kan niet zeggen, dat de dienst zooveel beter marcheert, terwijl het reizen per auto is toegenomen. De Regeering dient strenger maatregelen tegen de overtreders te nemen. Het uitvaardigen van circulaires helpt geen zier.

De IJsmutsen-mode. Heeft de lezer opgemerkt, — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — dat er steeds meer Inlanders rondloopen met dikke zwarte mutsen op het hoofd? Vooral chauffeurs zijn daar dol op. Ieder heeft zich al met verbazing afgevraagd, hoe men er toch toe gekomen is, zich dergelijke voor de poolstreken bestemde mutsen op het hoofd te wringen. Wat moeten de met klapperolie verzadigde haardossen en al wat daarin leeft en wiemelt, het onder zoo'n muts gezellig en warm hebben. Maar weet ge hoe die mutsen in de mode gekomen zijn? De schrijver deelt daaromtrent het volgende mede: De firma S. te Semarang ontving een zending goederen uit Holland, doch bij de ontpakking bleek, dat de inhoud van een der kisten niet voor Indië was bestemd; het was een fout bij de expeditie in Holland, zooals ook uit de factuurlijsten bleek. Bij opening der kist vond men daarin, in stede van kurken helmhoeden een 500 ijsmutsen. De chef der firma was over die vergissing slecht te spreken en om aan zijn kwade luim bot te vieren, drukte hij den looper, die juist met stukken naar het postkantoor moest, een dier idiote ijsmutsen op het hoofd. De looper was met het hoofddeksel nog geen kwartier buiten de deur, of er lagen op de stoep hoopjes Inlanders, die smeekten, of ze ook zoo'n muts mochten koopen. De ijsmutsen gingen weg als koek en binnen een week moest de firma telegrafisch nabestellen. Het zijn dikwijls kleinigheden, welke de mode leiden en die den Inlander pakken.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Werving van buitenlanders in N. Amerika.

Volgens een Wolff mededeeling uit Stockholm heeft Aftonbladet een bericht verspreid, dat, als 't juist is ook voor vele Nederlanders in Amerika van groote beteekenis zal worden. Niettegenstaande reeds vele der in de V. S. wonende buitenlanders zich hebben laten opnemen in 't nieuw gevormde leger, zou de regeering te Washington daarmede niet tevreden zijn en 't inzicht toegedaan zijn dat wie in Amerika woont ook maar ten volle Amerikaansch onderdaan behoort te wezen en zich daardoor voor den strijd tegen Amerika's vijand beschikbaar moet stellen. In 't Huis van afgevaardigden is met 344 tegen 21 stemmen een wet aangenomen, welke bepaalt dat alle in 't land wonende personen van dienstplichtigen leeftijd, die aanspraak maken op vrijdom van den militairen dienst uit hoofde van hun burgerschap van een vreemden staat, zonder pardon worden gedeporteerd en ook in de toekomst nimmer Amerikaansch burger kunnen worden.

Inlijving van vreemdelingen in 't leger zou strijdig zijn met de wet. Nu wordt gezegd: gij moet ophouden vreemdeling te wezen, zoo niet dan wordt gij uit 't land gezet. Dat is niet meer in strijd met de wet.

Een waardige aanvulling van deze vrijheidsbeperking is een bijna terzelfden tijd uitgevaardigde bepaling, volgens welke een niet-burger van de Unie niet 't recht heeft meer dan 2,4 acre grond in een stad, of 160 acre buiten te bezitten. Wat hij meer bezit komt aan den staat.

Volgens „Aftonbladet" bestaat in sommige staten b.v. in Minnesota, het meerendeel der bevolking uit Zweedsche boeren, die door noeste vlijt in 't bezit zijn gekomen van meer dan 160 acre land. Zij hebben nu óf 't meerbezit af te staan aan den staat, óf Amerikaansch burger te worden en daarmede de verplichting op zich te nemen den krijgsdienst te vervullen.

Deze maatregel om de recruteering van 't millioenenleger te bevorderen zal zeker ook vele Nederlanders treffen. Al is de emigratie in de laatste jaren voor den oorlog vooral naar Canada toegenomen, Amerika telt nog vele Nederlanders, die 't voornemen om Nederlander te blijven nog niet hadden opgegeven. Zij hebben nu te beslissen. Zijn er velen, die niet in den oorlog willen gaan, dan kunnen wij eerstdaags scheepsladingen van terugkeerende landverhuizers verwachten.

Een groote gebeurtenis voor Katanga.

Wij hebben reeds melding gemaakt van 't voltooien, op 22 Mei j.l., van de Katangalijn in Belgisch Kongo, wij meenen op deze gebeurtenis terug te moeten komen nu meer bijzonderheden veroorloven de beteekenis er van duidelijker aan te geven. Katanga is nu per rail met de Kaap verbonden en per stoomboot met Bona. De lengte bedraagt van de Kaap, over Kimberley, Boeloewayo, de Victoriavallen en Elisabethstad 4300 K.M., bij een spoorbreedte van 1,066 M. Het Belgische gedeelte van de grens van Rodhesia af tot aan Boekama meet 725 K.M., waarbij 25 K.M. zijn te voegen voor de zijlijn naar de mijnvelden.

In 1909 begonnen ondervond 't werk vertraging door den oorlog, maar deze heeft niet belet de laatste 300 K.M. toch te voltooien. De dwarsliggers zijn van staal, daar de houten niet bruikbaar waren, door de witte mieren. De locomotieven hebben hetzelfde vermogen als die van goederentreinen der Belgische staatsspoorwegen, zij worden met hout gestookt. De goederenwagens zijn meerendeels bestemd om 35 ton te vervoeren, met automatische ontlading. De personentreinen zijn ingericht als in Europa. In de posttreinen, die twee maal per week rechtstreeksche verbinding met Kaapstad geven, bevindt zich een restauratiewagen.

De Mijnmaatschappij van Katanga deed in 1917 reeds meer den 600.000 t. afvoeren, dit wordt voor de toekomst zelfs op 2 millioen t. geschat. Het personenvervoer

heeft in 't Belgische gedeelte nog niet veel beteekenis.

Door de verbinding van Boeloewayo met de Portugeesche haven Beira, en van Elisabethstad met 't overige deel van Kongo wordt een vermeerderde afvoer van vele tropische producten, alsook van koper, verwacht.

De trouw der zwarte broeders.

Volgens een bericht uit Genève in Duitsche bladen, zal op de aanstaande conferentie van de geallieerden te Versailles het vraagstuk te berde komen, van de vrijwillige werving van negers in de bezette Duitsche koloniën in Afrika. Geheel vrijwillig alleen natuurlijk. Zooals de Duitschers uit de trouw der zwarte broeders een bewijs hebben geput vóór hun koloniaal régime, zullen de vrijwillige inlijvingen — als 't er toe komt — even zoo vele bewijzen voor het tegenovergestelde moeten worden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Ind. Cultures.

Van den, onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs uitgegeven, nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, verscheen afl. 35—39 (deel III, vel 10—24).

Behalve het slot van Prof. Dr. A. van Bijlert's artikel over de tabak, bevatten deze afl.: kina, door P. van Leersum en coca door Dr. A. W. K. de Jong, terwijl H. J. Wigman Sr. van de specerijen peper, nootmuskaat en foelie, kruidnagelen en (gedeeltelijk) vanielje behandelt. Tal van illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

De Aarde en haar Volken.

De Sept.-afl. bevat het slot van de mooi geïllustreerde interessante artikelenreeks van de luits. ter zee J. W. Langeler en L. A. C. M. Doorman over „Nieuw-Guinee en de exploratie der Meervlakte 1913—1915". — In het Bijblad dezer afl. de volgende korte stukjes: Naar aanleiding van het feest van Boedi-Oetomo. — Vlugge vervulling van den wensch naar een doctoraat in de taal- en letterkunde van onzen O.-I. Archipel. — De opvolger van Lovink (J. Sibinga Mulder). — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië (ontleend aan de Ned. Zendingsbode). — De handel tusschen ons Indië en Amerika.

Zendingsperiodicken.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Sept. 1918: Schetsen uit Zuid Nieuw-Guinea, door P. Vertenten (met afbeelding van een Majo-deema = geest van een voorvader der Majo's, aanschouwelijk voorgesteld, geheel in pisang-bladeren). — Eene reis door de Tenimber-eilanden, door A. van Roessel.

De Macedoniër. Sept. 1918. Kjai Darma, door K. Dijkema. — De Zendingsactie der Christelijke Gereformeerde kerk 1873—1892. (W. Pos. — C. de Bruyn Yzn), door H. A. Dijkstra. — Soemba, door D. K. Wielenga (over de voormalige slavernij op dit eiland). — Uit mijn camera, door H. Dijkstra.

Nederlandsche Zendingsbode. 5 September 1918. Verslag van de VIIIe Conferentie voor Zendingsstudie, gehouden te Ermelo van 29 Juli—3 Augustus 1918. — Reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië, door Mr. J. W. Flieringa (XI: Van de Oostkust naar de Westkust van Sumatra).

Th. J. van Haren Noman. †

Het jongste Nr. van „Eigen Haard" wijdt een artikel aan de nagedachtenis van den heer Th. J. van Haren Noman, geb. 30 Juni 1855 te Batavia, overl. 23 Aug. j.l. te Voorburg. Op 18-jarigen leeftijd als volontair in dienst getreden bij de Ned. Indische Handelsbank, heeft de hr. v. H. N. zich door zijn enormen werklust opgewerkt tot directeur dier instelling en haar gebracht tot den rijken bloei en grooten invloed waarin zij zich thans mag verheugen.

De schr. van het art. ('t is onderteekend v. B.) zegt dat ons land met den dood van v. H. N. een zwaar verlies heeft geleden, een braaf burger en energiek zakenman heeft verloren, die in sterke mate heeft medegewerkt aan den opbouw van ons handelswezen, aan de ontwikkeling van land en koloniën en aan de grondvesting van onze huidige positie op het gebied van geld- en goederenhandel.

Uitgaven der „Japansche Commissie".

Sedert de z.g.n. „Japansche Commissie" der vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde", werd opgericht, heeft zij een drie-tal brochures het licht doen zien (bij E. van der Vecht te Amsterdam), welke respectievelijk inhouden: No. 1. Voorwoord, door Mr. J. H. Abendanon. — Zij en wij, door Dr. H. P. N. Muller. — Beginselverklaring en perscirculaire der Japansche commissie.

No. 2. Oude betrekkingen tusschen Nederland en Japan, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. (Overgedrukt uit het Koloniaal Tijdschrift).

No. 3. De verhouding tusschen Japan en Ned.-Indië. Lezing gehouden door den heer P. A. Roeper Bosch voor de vereeniging „Moederland en Koloniën".

Prof. Dr. H. Kern. †

In de jongste afl. van „Internationales Archiv für Ethnographie" (Band XXIV, Heft 5—6) schetst J. Ph. (= Prof. Dr. J. Ph. Vogel) in een in het Engelsch gesteld artikel de groote verdiensten van Prof. Kern († 4 Juli 1917), vooral op taalwetenschappelijk gebied.

Ook wijdt H. Cordier in een dezer dagen verschenen afl. van „T'oung Pao" (Vol. XVII, No. 4—5) een enkel woord aan de nagedachtenis van Prof. Kern.

Congresnummer van Hindia Poetra.

Het tijdschrift „Hindia Poetra", dat verleden jaar ophield te verschijnen, na een éénjarig bestaan, is herboren als orgaan van het „Indonesisch Verbond van Studeerenden".

Het eerste Nr., uitgegeven ter gelegenheid van het Congres (waarvan een overzicht wordt gegeven elders in dit blad) bevat verschillende korte bijdragen, waarvan enkele worden genoemd, n.l. Het Indonesisch Verbond in de lijst der tijden, door J. A. Jonkman. — De Jong Chineesche vrouwenbeweging, door Mevr. Yap. — De taak der vrouw in Indië, door A. D. van Mook—Maureau. — Javaansche cultuurontwikkeling en Indische sympathieën, door Noto Soeroto. — De Volksraad en de Chineezen, door Yap.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: De bestrijding der mijnwormziekte in Suriname, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — De oorzaak der Serehziekte ontdekt? — Kedirische Landbouwvereeniging. — Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam (vervolg). — Verslag der Ned. afd. der N.-I. Maatschappij van Nijv. en Landb. over 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Handel en Bedrijf.

No. 16 (8 Aug.) van dit halfmaandelijksch tijdschrift bevat het eerste gedeelte van een overzicht der handelsbeweging op de Buitenbezittingen in 1914—'15 en 1916, gebaseerd op een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau te Weltevreden.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 4 Sept. van het weekblad „In- en Uitvoer doet „een medewerker te Weltevreden" mededeelingen over de handelsbetrekkingen van Java met de Vereenigde Staten van Amerika 1916—1917, waaruit blijkt dat deze zich met reuzensprongen bleven ontwikkelen. Vooral betreft zulks den uitvoer van Java van klapperolie, daarna van thee en vervolgens rubber en sisalhennep; die van suiker bleef echter verre beneden de gekoesterde verwachtingen.

Handelsberichten.

No. 549 van dit weekblad bevat weder eenige „Berichten van het Departement van Koloniën", waaronder bijzonderheden over de aetherische oliën, welke in Indië gewonnen worden zoowel uit in het wild voorkomende, als uit gecultiveerde gewassen. De volgende soorten, worden daarin behandeld: Kajoepoetih, Citronella-olie Lemongras-olie, Kanonga-olie, Tjempaka-olie, Vetiver-olie, Patchouli-olie en Palargonium. — Voorts mededeelingen over nuttige delfstoffen in Palembang (petroleum, bruinkolen, marmer, enz.).

Orgaan van de Vereeniging „Indië Weerbaar".

Afl. 2 van dit jonge, te Weltevreden verschijnende periodiek, bevat een reeks korte opstellen, hoofdzakelijk in verband met het doel der Vereeniging, als: Vrijwilliger- of militieleger? — Inlandsche militie (vervolg). — De Minahassa en het Minahassa volk (overzicht eener lezing van den oud-majoor Waworuntu). — Korte opgave der hoofdpunten van de bevordering en verbetering der veeteelt op Java en Madoera, iets, waarnaar o.a. door de Vereeniging „Indië Weerbaar" gestreefd wordt.

De Ingenieur.

In het 7-Sept. Nr. van „De Ingenieur" een artikel van den ir. J. van Tubergen, getiteld: Mededeeling betreffende de resultaten bereikt in de Belawan-geul met den slibzuiger „Java" (met afb.). — Verder vindt men in dit Nr. de beredeneerde inhoudsopgave der Mei-afl. van het orgaan der vereeniging van Waterstaats-ingenieurs in Ned.-Indië, waarbij o.a. een beschouwing van den ir. S. H. A. Begemann, „Brug voor gewoon verkeer over de Solorivier bij Tjepoe."

Morks' Magazijn.

De Aug. afl. van dit maandschrift brengt o.m. een artikel van H. Ch. G. J. van der Mandere: Een reis door Java. I Heenreis en aankomst.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 23 bevat o.a.: Bahau Dajaks, door N. — Twee belangwekkende eilanden van den Indischen Archipel. Bali en Lombok, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Over de rechten op den grond, waarop de Europeesche landbouw in Indië wordt uitgeoefend, door T. C. L.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**; voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.